

Η σημερινή Αλβανία και οι ελληνοαλβανικές σχέσεις*

Εισαγωγή

Η όλη προβληματική των ελληνοαλβανικών σχέσεων, όπως διαμορφώνεται σήμερα μετά τις γνωστές κοινωνικοπολιτικές ανατροπές στη χώρα των Αετών και την βαλκανική αναταραχή γενικότερα είναι θέμα μεγάλο και με ξεχωριστό ενδιαφέρον. Η παρουσία του αλβανικού θέματος όμως στο κεφάλαιο που ακολουθεί, δεν μπορεί να είναι εξαντλητική σ' όλες τις πτυχές του, αφού η παρατεταμένη ρευστότητα τόσο στα Βαλκάνια όσο και γενικότερα δεν ευνοεί τη συναγωγή προώρων συμπερασμάτων. Πολύ δε περισσότερο αφού οι νέες ισορροπίες στο χώρο αυτό δεν έχουν ακόμη διαμορφωθεί. Θα ήταν χρήσιμο επίσης να διευκρινιστεί ότι η αληθής κατανόησή του έχει ως προϋπόθεση το διαχωρισμό των έξι υποθεμάτων του αλβανικού θέματος, που ναι μεν διαπλέκονται όπως είναι φυσικό μεταξύ τους, αλλά ταυτόχρονα αποτελούν διαφορετικές προβληματικές, που απαιτούν ξεχωριστή μελέτη και γνώση και ξεχωριστή πολιτική από πλευράς Ελλάδος.

Τα θέματα αυτά είναι:

α) Ο αλβανικός εθνικισμός, β) Η θρησκευτική διαστρωμάτωση, γ) Οι ξένες επιρροές και βλέψεις στην Αλβανία, δ) Το ελληνικό μειονοτικό θέμα, ε) Το Βορειοηπειρωτικό και στ) Η πολιτική, κοινωνική και οικονομική μετεξέλιξη στην Αλβανία.

Μέχρι πρόσφατα τουλάχιστον παρατηρείτο έλλειψη γνώσης και απουσίας στρατηγικής

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Το άρθρο αυτό του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Αλέκου Παπαδόπουλου αποτελεί το τρίτο μέρος μιας σειράς άρθρων για την Αλβανία και τις ελληνοαλβανικές σχέσεις που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό μας. Το πρώτο δημοσιεύτηκε στο τεύχος 27 με τίτλο Η Αλβανική Αναγέννηση, και το δεύτερο στο τεύχος 28 με τίτλο Ήπειρος. Γεωγραφική διάσταση και εθνολογική σύνθεση.

από ελληνικής πλευράς πάνω σ' όλα αυτά τα ειδικά αλβανικά θέματα, γεγονός αρνητικό αφ' ενός μεν διότι μας αφορούν άμεσα και αφ' ετέρου αποδυναμώνουν όχι μόνο την πολιτική για την προάσπιση των ελληνικών συμφερόντων, αλλά κυρίως γιατί ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος να οδηγηθούμε για μια άλλη φορά στην ιστορία μας έξω από το αλβανικό και το βαλκανικό γίγνεσθαι σ' ό,τι αφορά τη συγκεκριμένη περιοχή.

1) Αλβανικός εθνικισμός

Στα κεφάλαια που προηγήθηκαν έγιναν εκτεταμένες αναφορές πάνω στην ιστορική πορεία του αλβανικού εθνικισμού, ιδιαίτερα κατά την περίοδο του δεύτερου ημίσεως του 19ου αιώνα που συνέπεσε με την «αλβανική αναγέννηση». Είναι όμως αλήθεια ότι μέχρι το 1912-13 δεν διαμορφώθηκε φανερά τουλάχιστον επεκτατικός εθνικισμός, αλλά ένας ασαφής και αποσπασματικός εθνισμός που οφείλετο κυρίως: α) στην έλλειψη μέχρι τότε κρατικής υποστάσεως στο αλβανικό έθνος, β) στη θρησκευτική πανσπερμία και την εθνική κατάταξη των Αλβανών με βάση το θρήσκευμα (μουσουλμάνοι = Τούρκοι ορθόδοξοι, χριστιανοί = Έλληνες, κ.λπ.), γ) στην ιδιόμορφη κοινωνική συγκρότηση του αλβανικού έθνους με βάση τις πανίσχυρες «φάρες» και τη φυλετική του διαίρεση στις δύο φυλές (τους Γκέκηδες του βορρά και τους Τόσκηδες του νότου) και δ) στις μόνιμες επί αιώνες ξένες επιβουλές και επιρροές (Αυστρίας, Ιταλίας κ.λπ.).

Μετά την ανεξαρτησία της Αλβανίας 1912-13 πρωτοστατούσης της πολιτικής και πνευματικής ιντελιγκέντίας (Φαν Νολί, ο υιός Φρασερί, Μπ. Τσούρρι, Α. Ρουστέμι κ.λπ.) αναπτύσσεται ένα ακόμη ισχυρότερο κίνημα διαμόρφωσης αλβανικής συνείδησης και περιχαράκωσης των εθνικών της χαρακτηριστικών (π.χ. γλώσσα). Οι προσπάθειες των Αναγεννητών, άλλωστε, δεν είχαν πέσει στο κενό.

Η πολιτική ιδιομορφία του καθεστώτος Χότζα και η πολιτική του διεθνούς απομονωτισμού που επέβαλε, οδήγησε μετά το 1944 στην εμφάνιση ενός ιδιότυπου εσωστρεφούς αμυντικού εθνικισμού με τρεις κυρίως στόχους.

Η πρώτη βασική επιδίωξη του καθεστώτος από τις πρώτες μέρες της επιβολής του ήταν η εμπέδωση της εθνικής συνείδησης στους καθαρόαιμους αλβανικούς πληθυσμούς με την καλλιέργεια για εσωτερικούς κυρίως λόγους «εθνικής φοβίας» για δήθεν εισβολή και διαμελισμό της Αλβανίας από ξένους αόρατους εχθρούς. Η Γιουγκοσλαβία του Τίτο και βέβαια η Ελλάδα αποτελούσαν τους πρώτους εν δυνάμει «εχθρούς» της. Στη «λογική» αυτή δαπανήθηκαν τεράστια ποσά για κατασκευή των γνωστών, διάσπαρτων σ' όλη την Αλβανία πολυβολείων («μανιτάρια»).

Η ανάπτυξη αλβανικής συνείδησης και η πλήρης ενσωμάτωση των βλαχικής καταγωγής πληθυσμών της νοτιοανατολικής Αλβανίας αποτελούσε σταθερό στόχο με ρίζες ακόμη και στην περίοδο της Αναγέννησης. Δεν είναι τυχαίο ότι υπήρξε περίοδος όπου ο Εμβέρ Χότζα είχε αναθέσει υπουργικά καθήκοντα μέχρι και σε επτά βλαχικής καταγωγής Αλβανούς πολίτες.

Τέλος και η ελληνική μειονότητα αποκομμένη πλέον από το εθνικό κέντρο, λόγω του εμπολέμου που ίσχυε ανάμεσα στις δύο χώρες, υπέστη τη συστηματική και μακράς εμβέλειας πολιτική καταπίεσης για την εξαφάνιση της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου.

Μετά το 1980 άρχισε να καλλιεργείται μεθοδικά και αθόρυβα το όραμα της μεγάλης Αλβανίας (αλβανικός μεγαλοϊδεατισμός). Η διαφαινόμενη από τότε διάλυση της Γιουγκοσλαβίας έδωσε τη δυνατότητα στους Αλβανούς ιθύνοντες να επαναποθετήσουν το

θέμα της εθνικής τους ολοκλήρωσης.

Είναι αλήθεια ότι το μισό αλβανικό έθνος ζει έξω από την Αλβανία και χαρακτηριστικά γύρω από τα σύνορά της. Τρία εκατομμύρια (3.000.000) Αλβανοί βρέθηκαν εγκλωβισμένοι στις Δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας. Το αλβανικό έθνος των 6.000.000 περίπου Αλβανών γεωγραφικά έχει την παρακάτω διαστρωμάτωση: Α. 3.100.000 περίπου στη σημερινή Αλβανία. Β. 3.000.000 περίπου εκτός Αλβανίας που κατανέμονται ως εξής: α) Κοσσυφοπέδιο: 1.800.000 Αλβανοί από τους οποίους το 85% μουσουλμάνοι και οι υπόλοιποι καθολικοί. β) Περιοχή Σκοπίων: 850.000 Αλβανοί, σύμφωνα με τα αποτελέσματα πρόσφατης απογραφής που οι ίδιοι οι Αλβανοί των Σκοπίων ανακοίνωσαν. γ) Βοσνία - Ερζεγοβίνη και Σερβία: 100.000 Αλβανοί (διασκορπισμένοι). δ) Μαυροβούνιο: 250.000 Αλβανοί. Οι παραπάνω αριθμοί αν δεν είναι απόλυτα ακριβείς, προσεγγίζουν όμως την πραγματικότητα.

Ο συνεχώς αναπτυσσόμενος αλβανικός εθνικισμός (μέσα και έξω από την Αλβανία) γίνεται ευκολότερα κατανοητός αν συνειδητοποιηθεί το γεγονός ότι στη συνείδηση των Αλβανών ήταν και είναι τώρα περισσότερο βαθιά ριζωμένη η πεποίθηση ότι η Αλβανία παραμένει χωρισμένη στα δύο, στην ελεύθερη Αλβανία και στη «σκλαβωμένη» Αλβανία στους Σέρβους (Κοσσυφοπέδιο ο μεγάλος αυτός σιτοβολώνας με τους 1,8 εκατ. περίπου Αλβανούς εθνικιστές).

Βεβαίως οι τελευταίες εξελίξεις σχετικά με την επιδιωκόμενη ανεξαρτητοποίηση των Σκοπίων έχει προκαλέσει ανάλογα αισθήματα και στους Αλβανούς της περιοχής αυτής. Αρνούνται να ενταχθούν στο «νέο αυτό κράτος» των Σκοπίων και επιδιώκουν την ένωση των περιοχών τους όπου ζουν με το Κόσσοβο. Πάντως στην Αλβανία και στο Κοσσυφοπέδιο οι Αλβανοί θεωρούν βεβαία και νομοτελειακή τη συνένωσή τους και μάλιστα σε σύντομο χρονικό διάστημα, παρά το γεγονός ότι η σημερινή συγκυριακή πολιτική, κοινωνική και οικονομική αποσύνθεση στην Αλβανία δημιουργεί σύγχυση αν τελικά τα Τίρανα εξακολουθούν να περαμένουν το εθνικό κέντρο των εξελίξεων και των ζυμώσεων του αλβανικού εθνικισμού ή αυτό έχει ήδη μετατοπισθεί στην Πρίστινα (πρωτεύουσα του Κόσσοβο) όπου κυριαρχούν δυο μεγάλες πνευματικές και πολιτικές προσωπικότητες ο Ρετζέπ Κιόσια και ο Ιμπραήμ Ρουγκόβα. Η όλη δε προσπάθεια στην κατεύθυνση αυτή υποστηρίζεται κι από το πανίσχυρο κοσσυφοπεδίτικο αλβανικό λόμπι στην Αμερική όπου διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο ισχυρές προσωπικότητες με κύρος στα αμερικανικά ηγετικά κλιμάκια· σημαντικός επίσης είναι και ο ρόλος της αλβανικής ορθόδοξης Εκκλησίας της Βοστώνης.

Βεβαίως το θέμα της ένωσης της Αλβανίας με το Κόσσοβο δεν είναι απλή υπόθεση, δεδομένου ότι θα βρει την ισχυρή αντίδραση των Σέρβων, αφού το Κοσσυφοπέδιο θεωρείται η «μήτρα της Σερβίας» και λειτουργεί στη συνείδησή τους ως το «ιερό» και «όσιο» του σερβικού έθνους.

Η νέα θεώρηση των ελληνοαλβανικών σχέσεων εκτός από τις παραπάνω διαπιστώσεις επιβάλλεται να λάβει υπόψη και τα παρακάτω δεδομένα, τα οποία προέκυψαν μετά τις κοινωνικοπολιτικές ανατροπές στην Ανατολική Ευρώπη και την εθνικιστική αναστάτωση των Βαλκανίων.

Η Αλβανία παρά τη σημερινή της αποδιοργάνωση περνά τη δεύτερη περίοδο της εθνικής της ανασυγκρότησης, που στα Τίρανα όλοι σχεδόν ευελπιστούν ότι θα ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '90. Αλλά είναι όμως εξίσου φανερό ότι οι πυροδοτούμενες από εξωβαλκανικά κέντρα μειονοτικές και εθνικιστικές εξεγέρσεις και διεκδικήσεις δημιουργούν εκ των προτέρων κλίμα ανησυχίας για τη σταθερότητα της

περιοχής και τα ελληνικά συμφέροντα, αν λάβει κανείς υπόψη τη μακροπολιτική τους δυναμική εν όψει μάλιστα και των ξένων επιρροών στην Αλβανία. Το γεγονός ότι η Αλβανία γεωστρατηγικά εκτιμάται ότι αποτελεί τον «εξώστη» των Βαλκανίων στην Αδριατική συνιστά προκλητικό παράγοντα και πιθανόν φορέα ανταγωνιστικών αναταράξεων στο άμεσο μέλλον, με προφανή τον αντίκτυπό τους στη γειτονική Ελλάδα. Η αναβίωση του μουσουλμανισμού και ο έντεχνα καλλιεργούμενος σερβικός και ελληνικός «κίνδυνος» διαμελισμού της χώρας οδηγεί στη συνεχώς αυξανόμενη επιρροή της Τουρκίας στην Αλβανία καθώς και στους εκτός Αλβανίας μουσουλμάνους Αλβανούς του Κόσοβο και των Σκοπίων. Για το θέμα αυτό θα γίνει εκτενής αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο.

Το σαφώς εκδηλούμενο ποικιλοτρόπως ενδιαφέρον με συγκεκριμένες ήδη κινήσεις για οικονομική και πολιτική διείσδυση και επιρροή στην Αλβανία από άλλες δυνάμεις (Ιταλία, Αυστρία, Γερμανία, ΗΠΑ) λόγω και της γεωπολιτικής και οικονομικής της σημασίας συνιστά δεδομένο ισχυρό που οφείλει να συνεκτιμήσει η ελληνική εξωτερική πολιτική. Αλλά και το μέλλον της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία είναι επισφαλές μετά το συνεχιζόμενο αφελληνισμό των μειονοτικών περιοχών στη νότια Αλβανία και το διογκούμενο αλβανικό εθνικισμό, τον οποίο όχι μόνο δεν περιόρισε η πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος, αλλά αντίθετα πυροδότησε υπέρμετρα. Τέλος είναι εμφανές ότι καλλιεργούνται στην Αλβανία σήμερα έντονες ανταγωνιστικές σχέσεις και στο θρησκευτικό πεδίο για τη διασφάλιση, μέσω της θρησκείας, πολιτικής επιρροής (μουσουλμάνοι, καθολικοί, Ουνίτες, Αλβανοί ορθόδοξοι, Βλάχοι ορθόδοξοι, Έλληνες ορθόδοξοι).

2) Θρησκευτική διαστρωμάτωση

Όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια οι ιστορικές συνθήκες διαμόρφωσαν με το πέρασμα των αιώνων θρησκευτική πανσπερμία στην Αλβανία, γεγονός που επηρέασε σημαντικά τις εξελίξεις στη χώρα αυτή. Με τη λήξη της περιόδου της ανεξιθρησκίας που επέβαλε το 1967 με το διάταγμα 4337/67 το καθεστώς Χότζα είναι πλέον φανερό ότι ο θρησκευτικός παράγοντας στην Αλβανία ίσως όχι τόσο σύντομα αλλά πάντως σταθερά και αποφασιστικά θα επηρεάσει τις μελλοντικές εξελίξεις στη χώρα αυτή. Σήμερα, σύμφωνα με τα στοιχεία και τις εκτιμήσεις που υπάρχουν και με βάση τη θρησκευτική τους καταγωγή, οι Αλβανοί κατατάσσονται: α) κατά ποσοστό 70% μουσουλμάνοι και μουσουλμανικής καταγωγής. Φυλετικά είναι γνήσιοι Αλβανοί και Τουρκαλβανοί (Χαλδούπηδες - απόγονοι των παλαιών τουρκικών φρουρών από την Ανατολή. β) Κατά ποσοστό 10 - 12% καθολικοί και ελάχιστοι Ουνίτες (γνήσιοι Αλβανοί γκέγκηδες στην περιοχή της Σκόδρας, Πούκα, Λέζια). γ) Κατά ποσοστό 20% ορθόδοξοι χριστιανοί.

Φυλετικά οι 650.000 έως 700.000 ορθόδοξοι διακρίνονται: α) 110.000 έως 120.000 Έλληνες που κατοικούν κυρίως στα 99 χωριά των περιοχών Αργυροκάστρου (Δρόπολης) Αγ. Σαράντα, Πογωνίου και στα 4 χωριά της Χειμάρρας. Επίσης υπάρχει και ένας άγνωστος αριθμός εγκατεστημένων Ελλήνων της διασποράς στα Τίρανα, Σκόδρα, Κορυτσά, Μπεράτι, Πρεμετή, Ελβασάν και σ' όλες σχεδόν τις πόλεις της Αλβανίας. β) 200.000 περίπου Βλάχοι ορθόδοξοι εγκατεστημένοι κυρίως στην περιοχή της Κορυτσάς, πολλοί από τους οποίους με ελληνίζουσα ακόμη συνείδηση. γ) 350.000 Αλβανοί ορθόδοξοι εγκατεστημένοι κυρίως στις περιοχές της νότιας Αλβανίας οι οποίοι προέρχονται από τη φυλή των Τόσκηδων, με ελληνίζουσα τουλάχιστον παλαιότερα συνείδηση.

Είναι χρησιμότερο όμως να σταθεί κανείς σε ορισμένα ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα

της θρησκευτικής διαστρωμάτωσης, όχι μόνο των Αλβανών που ζουν σήμερα στην Αλβανία, αλλά ολοκλήρου του αλβανικού έθνους, μέσα και έξω από τα σύνορα της Αλβανίας. Τούτο ενδεχομένως να βοηθήσει στην κατανόηση ενός πιθανού αλλά ακόμη ελεγχόμενου κινδύνου, σχετικά με τον προσανατολισμό του αλβανικού εθνικισμού, ιδιαίτερα δε μετά τη συμμετοχή της Αλβανίας ως παρατηρητριάς χώρας πρόσφατα στη Διάσκεψη των ισλαμικών κρατών στο Ντακάρ καθώς επίσης και μετά τις αυξανόμενες σε πολιτικό, οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο σχέσης της με την Τουρκία. Το πρόβλημα γίνεται καλύτερα κατανοητό με την παράθεση των παρακάτω στοιχείων:

Μουσουλμάνοι: Μουσουλμάνοι Αλβανίας (το 70% περίπου του συνολικού πληθυσμού) 2.100.000· Κοσσυφοπεδίου (το 90% του συνολικού μουσουλμανικού πληθυσμού) 1.600.000· Περιοχής Σκοπίων (το σύνολο σχεδόν) 700.000· Μαυροβουνίου (το σύνολο σχεδόν) 200.000· Λοιπή Γιουγκοσλαβία (το σύνολο σχεδόν) 100.000, Σύνολο 4.700.000.

Χριστιανοί: Καθολικοί Αλβανίας περίπου 300.000· Καθολικοί Κόσσοβο, Σκόπια κ.λπ. περίπου 300.000· Ορθόδοξοι Αλβανίας κ.λπ. περίπου 750.000, Σύνολο 1.350.000.

Από την παραπάνω αριθμητική ανάλυση των δεδομένων σαφώς προκύπτει ότι το αλβανικό έθνος είναι μουσουλμανικής απόχρωσης με ιδιαίτερα μεγάλη την πλειοψηφία των μουσουλμανικών πληθυσμών έναντι των χριστιανικών, που απλώς λόγω της πολιτικής του ιδιομορφίας από το 1944 μέχρι σήμερα δεν εκφράστηκαν τα πολιτικά του χαρακτηριστικά, γεγονός όμως που διαφαίνεται ως σφόδρα πιθανό στο μεσοπρόθεσμο στάδιο των πολιτικών και κοινωνικών εξελίξεων στην Αλβανία καθώς και στις περιοχές του Κόσσοβο και των Σκοπίων που ζουν Αλβανοί.

Η κυριαρχία του μουσουλμανικού στοιχείου στον αλβανικό εθνικισμό είναι σαφές ότι ενισχύεται και θα ενταθεί από την πολιτική επιρροή της 'Αγκυρας που διαβλέπει στην Αλβανία ένα απο τα ευρωπαϊκά της προγεφυρώματα με όλες τις σε βάρος της χώρας μας συνέπειες και από τη βεβαία για πολλούς παρατηρητές στήριξη του αλβανικού μουσουλμανισμού από την ισλαμική «διεθνή» και αλληλεγγύη.

Αλλά και οι μέχρι σήμερα συγκεκριμένες εκδηλώσεις του μουσουλμανικού φανατισμού στο Κοσσυφοπέδιο, που σύντομα πιστεύεται ότι θα αφυπνίσουν στην ίδια κατεύθυνση και τους «ανενεργούς» ομοθρήσκους τους στην Αλβανία, αποτελεί πιθανό ισχυρό παράγοντα ενίσχυσης της κυριαρχίας του μουσουλμανισμού στον υπό διαμόρφωση νεοαλβανικό εθνικισμό.

Ένα στοιχείο επίσης που πρέπει να προσεχτεί ιδιαίτερα και που πολλοί από τους γνωρίζοντες τα αλβανικά πράγματα θεωρούν σχεδόν βέβαιο, είναι ότι θα εμφανιστεί στην πολιτική σκηνή της Αλβανίας όχι τόσο στο απώτερο μέλλον αλλά ίσως και σύντομα λόγω κυρίως της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής αποσταθεροποίησης, «μουσουλμανικό κόμμα» (κατά το αλγερινό ίσως φαινόμενο) που βεβαίως θα υποστηριχθεί ποικιλοτρόπως. Εκτιμάται όμως ότι οι επιμιξίες ανάμεσα σε Αλβανούς με διαφορετική θρησκευτική καταγωγή θα αποτρέψουν ακραίες καταστάσεις. Το τι ακριβώς σημαίνουν όλα τα παραπάνω για την Ελλάδα και πάντα ανεξάρτητα από τις όποιες διεκδικήσεις των Αλβανών σε βάρος της χώρας μας (Τσαμουριά) είναι εύκολο να κατανοηθούν, ιδιαίτερα δε αν συσχετισθούν και με τις γενικότερες μειονοτικές εκρήξεις στο χώρο της Βαλκανικής.

3) Ο ξένος παράγων στην Αλβανία σήμερα

Το τέλος της περιόδου Χότζα και του πλήρους απομονωτισμού της Αλβανίας διαδέχε-

ται σήμερα η νέα εποχή των ξένων επιρροών στη γείτονα χώρα, επαναφέροντάς την στην περίοδο του μεσοπολέμου όπου στην ουσία είχε μεταβληθεί σε προτεκτοράτο της Ιταλίας.

Ο διαρρηγμένος κοινωνικός ιστός και η πλήρης οικονομική αποσύνθεση της παραγωγικής της βάσης οδηγεί πλέον στη διαπίστωση ότι η Αλβανία θα πορευθεί αναγκαστικά στο μέλλον με μια πλήρως εξαρτημένη οικονομία. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη σημαντική γεωστρατιωτική και γεωπολιτική θέση της Αλβανίας προκάλεσε όπως ήταν φυσικό το ενδιαφέρον ξένων δυνάμεων για πολιτική και οικονομική επιρροή και την ανάπτυξη ταυτόχρονα ισχυρών ερεισμάτων στη χώρα αυτή.

Οι χώρες που μέχρι σήμερα έδειξαν σπουδή για ανάλογο ενδιαφέρον είναι η Ιταλία, Τουρκία, ΗΠΑ κατά κύριο λόγο και ακολουθούν Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία και μερικές χώρες του ισλαμικού κόσμου κυρίως αυτές για λόγους θρησκευτικούς. Μπορεί όμως εδώ να προχωρήσει κανείς στην εκτίμηση ότι η πολιτική ρευστότητα στην Αλβανία, μετά το δημοκρατικό της άνοιγμα, αποτελεί μέχρι σήμερα ανασταλτικό παράγοντα για την ολοκλήρωση των επιδιωκόμενων στόχων από κάθε ξένη χώρα γεγονός που παρεμπόδισε την παγίωση, με τη μορφή της θεσμικής συνεργασίας, συγκεκριμένων μορφών επιρροής. Έτσι τα πάντα κινούνται ακόμη στο επίπεδο των υπόγειων σχέσεων με τις ανερχόμενες πολιτικές δυνάμεις στην Αλβανία.

Πολύ συνοπτικά θα καταγράψουμε στο σημείο αυτό τις συγκεκριμένες χώρες που εκδηλώνουν το έντονο ενδιαφέρον τους για την Αλβανία, τις μορφές παρέμβασης και τους στόχους που επιδιώκουν.

A) Ιταλία

Οι μόνιμες βλέψεις της Ιταλίας για έλεγχο του ζωτικού χώρου της Αδριατικής σχετίζονται άμεσα με τον έλεγχο και την επιρροή του χώρου της σημερινής Αλβανίας.

Η Αλβανία μαζί με την καθολική Κροατία εθεωρούντο πάντοτε και στην εποχή μας εντονότερα από πλευράς Ιταλίας ως η είσοδος για πολιτική και οικονομική διείσδυση στα αναταραγμένα Βαλκάνια κι ιδιαίτερα στην περιοχή της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, Κόσσοβο, Σκοπίων και μέσω αυτών προς Βουλγαρία και Ρουμανία.

Η προσπάθεια της ιταλικής εξωτερικής πολιτικής ενισχύεται σημαντικά και από αντίστοιχες προσπάθειες του Βατικανού για την προώθηση του λεγόμενου «λατινογενούς τόξου» προς ανατολάς και συγκεκριμένα την ανάπτυξη της Ουνίας (βυζαντινόρρυθμοι καθολικοί) στο χώρο των ορθόδοξων πληθυσμών των Βαλκανίων και μέχρι τις σημερινές ορθόδοξες Δημοκρατίες της Κοινοπολιτείας της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Ουκρανία, Ρωσία, Λευκορωσία, Μολδαβία κ.λπ.). Βεβαίως η πολιτική αυτή της διείσδυσης της Αγίας Έδρας ευνοείται και από τον κατακερματισμό των Ορθόδοξων Εκκλησιών και την απουσία ενιαίου καθοδηγητικού κέντρου της Ορθοδοξίας σε πολιτικό επίπεδο.

Μέχρι σήμερα είναι φανερό ότι η Ιταλία έχει σχεδόν επιβάλει την παρουσία της στην Αλβανία με την προώθηση σημαντικών οικονομικών συμφωνιών στο χώρο κυρίως του τουρισμού και του εμπορίου, εκμεταλλεζόμενη εκτός των άλλων και τη σημαντική ανθρωπιστική βοήθεια που χορηγεί στη χειμαζόμενη αλβανική οικονομία.

Η αξιοποίηση δε του σημαντικού αλβανικού λιμένα του Δυρραχίου από πλευράς Ιταλίας ως βασικού βαλκανικού λιμένα της για την ανάπτυξη και προώθηση των εμπορικών σχέσεων προς τα Βαλκάνια και την Ανατολή αποτελεί βασικό της στόχο. Στη λογική αυτή επέβαλε την επιλογή του Δυρραχίου ως αφετηρία του μεγάλου διεθνούς αυτοκινητόδρομου προς την Ελλάδα (Κρυσταλλοπηγή Φλώρινας) με τελική κατεύθυνση τα κεντρι-

κά και τα νοτιοανατολικά Βαλκάνια (Σκόπια, Σερβία, Βουλγαρία) προσπαθώντας να το εντάξει στο TEM (Σύστημα Ευρωπαϊκών Αυτοκινητοδρόμων).

Εκτός από τις παραδοσιακές σχέσεις των δύο αυτών χωρών και τους ιστορικούς δεσμούς τους επί αιώνες, οι δυνατότητες επιρροής της Ιταλίας στην Αλβανία στηρίζονται επίσης και στο γεγονός ότι αρκετοί ακόμη και από τη σημερινή ιντελιγκέντσια της Αλβανίας (διανοούμενοι, τεχνοκράτες κ.λπ.) έχουν έντονες τις επιδράσεις της ιταλικής κουλτούρας. Μεγάλη επίσης συμβολή έχει και το γεγονός ότι στο Βορρά της Αλβανίας (περιοχή κυρίως Σκόδρας) ζουν περίπου 300.000 καθολικοί Αλβανοί με έντονα φιλοϊταλικά αισθήματα.

Είναι φανερό ότι με την ομαλοποίηση της πολιτικής ζωής στην Αλβανία, η ιταλική επιρροή στη χώρα αυτή θα είναι περισσότερο έντονη και οι επιδιώξεις της περισσότερο εμφανείς οι οποίες θα γίνουν ακόμη πιο απροκάλυπτες από την ενδεχόμενη γερμανική απειλή εισδοχής στο χώρο των νοτίων Βαλκανίων ή της Αδριατικής (Κροατία).

β) Τουρκία

Λόγω της επικινδυνότητας που ενέχουν για την Ελλάδα οι συνεχώς αναπτυσσόμενες στενές σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Αλβανίας και σε συνδυασμό πάντα με το μουσουλμανικό διάδρομο, που αναπτύσσεται καθ' όλο το μήκος των βορείων συνόρων μας με απόληξη στα δυτικά την Αλβανία, κρίνω σκόπιμο να αναφερθώ εκτενώς στις σχέσεις ανάμεσα στις δύο αυτές χώρες. Γι' αυτό θα επιχειρηθεί και μια μικρή ιστορική αναφορά κυρίως στην εποχή του μεσοπολέμου, αφού οι «λογικές» της εποχής εκείνης αποψύχονται τόσο χαρακτηριστικά σήμερα.

Τόσο κατά την περίοδο της αλβανικής αναγέννησης (1850 - 1913) όσο και μετά την ίδρυση για πρώτη φορά αλβανικού κράτους (1912 - 1913) ο ρόλος της Τουρκίας στα αλβανικά πολιτικά πράγματα ήταν δεδομένος καθώς φυσικά και εμφανείς οι επιδιώξεις της στη χώρα αυτή. Η απόσταση όμως που τη χώριζε από την Αλβανία συνέτεινε να μην θεωρείται η Τουρκία από τους Αλβανούς ως πιθανός κίνδυνος κατά της χώρας τους, με εδαφικές και άλλες επιβουλές, όπως θεωρούνταν πάντα η Ελλάδα. Μετά από μια περίοδο οδύνης του αλβανικού λαού (1944 - 1991) οι πολιτικές ανακατατάξεις στην Αλβανία ανεβίωσαν το έντονο ενδιαφέρον της τουρκικής πολιτικής για τη «Χώρα των Αετών».

Όπως προαναφέρθη η πολιτική, κοινωνική και οικονομική αποσύνθεση της Αλβανίας ευνοεί την ανάπτυξη ορέξεων και σε άλλα κράτη όπως της Ιταλίας, Αυστρίας, Γερμανίας κ.λπ. για πολιτική επιρροή και οικονομική διείσδυση στη χώρα αυτή. Το φαινόμενο αυτό της έντονης τουρκικής παρουσίας στην Αλβανία έχει για την Ελλάδα ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον.

Οι ιστορικοί δεσμοί των δύο χωρών

Κατά το έτος 1912, όταν κηρύχθηκε ο πόλεμος της Σερβίας, Ελλάδος και Βουλγαρίας κατά των Τούρκων, η Αλβανία όχι μόνο δεν πήρε μέρος σ' αυτόν για να επιδιώξει την απολύτρωσή της, αλλά αντίθετα τάχθηκε με τους Τούρκους και πολέμησε εναντίον των Ελλήνων και των Σέρβων, ως επαρχία τουρκική.

Η Σερβία όπως αναφέραμε σε προηγούμενο κεφάλαιο κατέρχεται προς το Δυρράχιο, η δε Ελλάδα κατευθύνεται προς την Αυλώνα. Στο σημείο αυτό παρεμβαίνουν η Αυστρία προς τη Σερβία και η Ιταλία προς την Ελλάδα και αναστέλλουν την κατάληψη των

πόλεων αυτών. Έτσι δημιουργήθηκε το αλβανικό κράτος. Κράτος που δεν το δημιούργησε τόσο η αλβανική συνείδηση όσο οι βλέψεις και οι αντιθέσεις των Αυστριακών και των Ιταλών στην Αδριατική θάλασσα. Οι Αλβανοί αντιληφθέντες ότι δεν μπορούν να ζήσουν μόνοι ως ανεξάρτητη τουρκική επαρχία, αποκομμένη από το τουρκικό κράτος, ζήτησαν τη δημιουργία ανεξάρτητου αλβανικού κρατιδίου και το πέτυχαν με τη συνθήκη του Λονδίνου (17-5-1913).

Ακολούθησαν τα γνωστά γεγονότα στη χώρα αυτή μέχρι το 1944, με τις γνωστές ιταλικές ραδιουργίες σε βάρος της χώρας μας σχετικά με τη Βόρειο Ήπειρο, τις μυστικές και φανερές προσεγγίσεις της Τουρκίας με τις αλβανικές κυβερνήσεις, το ρόλο των διαφόρων φυλάρχων όπως Εσσάτ - Πασά Τοπτανί και του συγγενούς του φυλάρχου Αχμέτ Ζάγου, αργότερα αυτοαναγορευθέντος ως «βασιλέως»!

Αποτέλεσμα της ακαθόριστης αυτής κατάστασης ήταν να επιτύχει η Ιταλία, μετά την Πρεσβευτική Διάσκεψη των Παρισίων (29-7-1921) που επεδίκασε οριστικά τη Βόρειο Ήπειρο στην Αλβανία, τη δημιουργία ενός εύκολου και εύαλτου κράτους, με 1.000.000 περίπου κατοίκους.

Ενώ καθ' όλο αυτό το διάστημα είναι γνωστές οι ιταλικές προσπάθειες προσεταιρισμού και καθυπόταξης της Αλβανίας, αντίθετα δεν έχουν ακόμη διερευνηθεί από τους ιστορικούς σε βάθος οι παράλληλες προσπάθειες της τουρκικής πλευράς για επιρροή στην Αλβανία, με στόχο βεβαίως την Ελλάδα κατά το χρονικό διάστημα της πρώτης περιόδου της ανεξαρτησίας της (1913 - 1939).

Στα αρχεία του Πολεμικού Ναυτικού βρίσκεται το παρακάτω κείμενο που αποτελεί απόδειξη των προσπαθειών που κατέβαλε η κεμαλική τότε Τουρκία για να αποκτήσει συμμάχους στον αγώνα εναντίον της Ελλάδος. Πρόκειται για μια μυστική συμφωνία που υπέγραψαν εκπρόσωποι της Αλβανίας και της κυβέρνησης της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης της Τουρκίας και της οποίας το κείμενο - μεταφρασμένο στην Ελληνική - έστειλε τον Νοέμβριο του 1922 από την Κωνσταντινούπολη στο ΓΕΝ ο αντιπλοίαρχος Δ. Μελετόπουλος. Η μυστική αυτή συμφωνία έχει ως ακολούθως.

1. «...Η κυβέρνηση της Μ. Εθνοσυνελεύσεως της Τουρκίας θα φροντίσει ηθικώς και υλικώς όπως η Αλβανία αποκτήσει τους εθνικούς σκοπούς της.

2. Η κυβέρνηση της Μ. Εθνοσυνελεύσεως της Τουρκίας δέχεται όπως υπηρετήσουν εν τη αλβανική Κυβερνήσει οι Αλβανοί την καταγωγήν και εν τω Τουρκικώ Κράτει υπηρετούντες Αλβανοί στρατιωτικοί και δημόσιοι πολιτικοί υπάλληλοι.

3. Η αλβανική κυβέρνηση αναλαμβάνει όπως ετοιμάση εντός έτους ή ολιγώτερον σώμα στρατών εκ τριών Μεραρχιών.

4. Η επιτροπή της Εθν. Αμύνης (της) Κυβερνήσεως της Αγκύρας αναλαμβάνει όπως αποστείλει στρατιωτική αποστολήν διά την εκπαίδευσιν του άνω σώματος.

5. Η Κυβέρνησις της Αλβανίας αναλαμβάνει όπως εκ των Μεραρχιών η μία διατεθή διά τα σερβικά, η ετέρα διά τα ελληνικά σύνορα, η δε τρίτη διά την εσωτερικήν τάξιν και ασφάλειαν.

6. Η αλβανική κυβέρνηση υποχρεούται όπως διοργανώσῃ συμμορίας και αποστείλῃ αὐτάς εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος.

7. Η αλβανική κυβέρνηση υποχρεούται όπως επειδή τα 2/3 της Αλβανίας αποτελούνται εκ μουσουλμάνων, η Βουλή να αποτελείται 90% εκ μουσουλμάνων, ουδέποτε δε θα χρησιμοποιήσῃ εἰς τὰ ὑπουργεῖα Ἐξωτερικῶν καὶ Ἐσωτερικῶν χριστιανούς ὑπουργούς, (θα) φροντίσῃ δε συνάμα ὡς βαθμὸν ἐπικοίση μουσουλμάνους εἰς τὰ μέρη εἰς αὐτὰ πλεονάζουν οἱ Ἕλληνες.

8. Εις την μέλλουσαν Εθνοσυνέλευσιν (θα) καθορισθή το ζήτημα του πολιτεύματος, θα ληφθεί δε μέριμνα όπως εξασφαλισθεί η λαϊκή κυριαρχία.

9. Εν περιπτώσει καθήν δεν ήθελε εξασφαλισθή η λαϊκή κυριαρχία να προβούν εις δημοψήφισμα (να εκλεγεί εις μουσουλμάνος Πρίγκηψ προς τούτο δε θέλουσι καταβληθεί αι δέουσαι προσπάθειαι εκ μέρους των μουσουλμάνων βουλευτών και του μουσουλμανικού πληθυσμού.

10. Η αλβανική κυβέρνησις θέλει φροντίσει όπως το εμπόριον περιέλθει εις χείρας μουσουλμάνων επί τούτω δεν θέλουσι ψηφισθή ειδικοί νόμοι υπό το όνομα τούτο.

11. Κατόπιν της συνάψεως της ειρήνης κοινή συμφωνία των δύο κρατών θα διορισθή επιτροπή ήτις θέλει συνάψει προξενικάς και εμπορικάς συμβάσεις.

12. Εκτός του άρθρου 6, τα έτερα θα εφαρμοσθούν κατόπιν της συνάψεως της ειρήνης.

Εν ονόματι της Αλβανίας: Βουλευτής Δελβίνου, Πρώην Πρωθυπουργός, Σουλεϊμάν Φεχμή, Πρώην Υπουργός Στρατιωτικών, Σ/χης Σελαχεδίν.

Εκ μέρους της Κυβ. Αγκύρας: Επίτροπος των Εξωτ., Γιουσούφ Κεμάλ, Σ/χης Επιτελείου «Σαμάου».

Η μυστική αυτή συμφωνία που αποτελείται από 12 άρθρα, αναφέρεται στην προετοιμασία εκ μέρους της Αλβανίας και με τη βοήθεια της Τουρκίας, σώματος στρατού, αποτελούμενου από 3 μεραρχίες (άρθρ. 3) που θα εκπαιδευόταν από τουρκική αποστολή (άρθρ. 4) μια θα κάλυπτε τα σερβικά σύνορα και μια τα ελληνικά σύνορα (άρθρο 5) καθώς και η διοργάνωση συμμοριών που θα δρούσαν στο ελληνικό έδαφος (άρθρ. 6) αποτελούσαν όρους, η εφαρμογή των οποίων θα επέφερε την ενεργοποίηση της Αλβανίας στο πλευρό της κεμαλικής Τουρκίας.

Η αλβανοτουρκική αυτή σύμπραξη θα στρεφόταν κατά κύριο λόγο, εναντίον της Ελλάδος. Αυτό γίνεται φανερό από το άρθρο 12 με το οποίο ο σχηματισμός συμμοριών και η διεισδυσή τους στην Ελλάδα, ήταν η μόνη υποχρέωση που η αλβανική πλευρά όφειλε να εκπληρώσει αμέσως.

Με τη συμφωνία αυτή η Τουρκία επεδίωκε να γίνει η Αλβανία όχι απλά σύμμαχος, αλλά μακροπρόθεσμα δορυφόρος της. Η προσπάθεια για την κατοχύρωση της υπεροχής του μουσουλμανικού στοιχείου είναι σαφής. Με το άρθρο 7 εξασφαλιζόταν η πολιτική κυριαρχία των μωαμεθανών στην Αλβανία ενώ με το άρθρο 10 αναλαμβάνόταν από την αλβανική πλευρά, η φροντίδα για την οικονομική εξόντωση των χριστιανών. Στην περίπτωση άλλωστε που η λαϊκή κυριαρχία, την οποία επεδίωκε δήθεν η κυβέρνηση της 'Αγκυρας (άρθρο 8), δεν θα ήταν δυνατό να εξασφαλισθεί η εκλογή μουσουλμάνου πρίγκιπα θα επισημοποιούσε την πολιτική υποβάθμιση του χριστιανικού στοιχείου (άρθρο 9).

Την ίδια περίοδο ο πρεσβευτής Ελλάδος στο Λονδίνο Δ. Κακλαμάνος έγραφε στο Βρετανό υπ. Εξωτερικών λόρδο Curzon ότι Νεότουρκοι αξιωματικοί είχαν μεταφερθεί πριν από λίγο από τη Μ. Ασία στην Αλβανία με ιταλικά ατμόπλοια.

Οι αλβανοτουρκικές σχέσεις σήμερα

Τον Οκτώβριο '91 επισκέφθηκε την 'Αγκυρα ο πρόεδρος της Αλβανίας Ραμίζ Αλία. Οι δηλώσεις του στους δημοσιογράφους στα Τίρανα με την επιστροφή του ήταν χαρακτηριστικές «η φίλη Τουρκία μας υποσχέθηκε οικονομική βοήθεια και όχι μόνο». Λίγες μέρες μετά επισκέπτεται τα Τίρανα ο αρχηγός του τουρκικού επιτελείου Στρατού, και ακολουθεί η επίσκεψη του αρχηγού του Γεν. Επιτελείου του αλβανικού στρατού στην

Τουρκία τις τελευταίες μέρες του Ιανουαρίου '92, όπου υπεγράφη στρατιωτική συμφωνία για την εκπαίδευση και τον εκσυγχρονισμό του αλβανικού στρατού από Τούρκους αξιωματικούς.

Όχι μόνο οι στρατιωτικές αλλά και οι πολιτικές και οικονομικές σχέσεις των δύο χωρών αυξάνονται μέρα με τη μέρα και τα ερείσματα της Τουρκίας στη γείτονα χώρα ισχυροποιούνται καθημερινά. Εκτός από την δεδομένη αριθμητική κυριαρχία του μουσουλμανικού στοιχείου και η κακή οικονομική κατάσταση της Αλβανίας σήμερα ευνοεί την οικονομική, άρα και πολιτική διείσδυση της Τουρκίας και κατά συνέπεια υπάρχουν όλες οι εν δυνάμει προϋποθέσεις για την ανάπτυξη πολιτικής επιρροής της Άγκυρας που διαβλέπει στην Αλβανία ένα φιλικό προγεφύρωμα στα νοτιοδυτικά Βαλκάνια, μέσα στην Ευρώπη και βορειοδυτικά της Ελλάδος. Θεωρείται επίσης βεβαία η στήριξη των αλβανικών μουσουλμανικών δυνάμεων από την Ένωση ισλαμικών Χωρών. Ήδη έγινε πρόταση τον Νοέμβριο 1991 στην Αλβανία να ενταχθεί στην Ένωση με όλα τα δελεαστικά οικονομικά ανταλλάγματα, αντέδρασαν όμως για την ώρα οι πολιτικές δυνάμεις στην Αλβανία που έχουν σαφή ευρωπαϊκό προσανατολισμό.

Ο αλβανικός μουσουλμανικός εθνικισμός ίσως δεν θα αποτελούσε καν πρόβλημα για την Ελλάδα αν ήταν αποσυνδεδεμένος από τον κίνδυνο της τουρκικής επιρροής και απλώς κινούνταν όπως μέχρι πρόσφατα στα πλαίσια μιας αλβανικής ιδιομορφίας και μοναδικότητας στο χώρο αυτό.

Δυστυχώς η τουρκική επιρροή δεν βρίσκει πρόσφορο έδαφος στην Αλβανία μόνο λόγω των ιστορικών δεσμών και του συνεκτικού στοιχείου του μουσουλμανισμού, αλλά και του γεγονότος ότι στην Αλβανία είναι ριζωμένη η πεποίθηση σ' ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού ότι οι δύο αυτοί λαοί για λόγους ιστορικούς, πολιτιστικούς, παράδοσης, σχέσεων αιώνων, θρησκευτικούς, είναι αδελφοί λαοί. Στην Αλβανία ζει ένας σημαντικός και απροσδιόριστος αριθμός Τουρκαλβανών (τουρκικές φρουρές από Ανατολία - Χαλδούπηδες) που συνέβαλαν σ' αυτή τη σχέση. Επίσης στην περιοχή Προύσσα της Τουρκίας ζουν περίπου 500.000 Αλβανοί.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία εκμεταλλεύεται μεθοδικά και προωθεί η τουρκική προπαγάνδα.

Το πείραμα της πολιτικής εισδοχής και επιρροής της Τουρκίας στη Βουλγαρία οδήγησε σε πρώτο στάδιο στη γνωστή στρατιωτική συμφωνία ανάμεσα στις δύο χώρες.

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι με τα σημερινά δεδομένα μπορεί να επαναληφθεί μια μυστική συμφωνία ανάμεσα στις δύο χώρες (Τουρκία - Αλβανία) όπως αυτή του 1922, ενάντια της Ελλάδος, χωρίς όμως και να αποκλείεται.

Ο κίνδυνος όμως να μορφοποιηθεί ένας πολιτικός θρησκευτικός άξονας καθ' όλο το μήκος των βορείων συνόρων μας είναι ήδη ορατός.

Γ) Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Η επίσκεψη Baker πρόσφατα στα Τίρανα μετά την κινητικότητα που επέδειξε το αλβανικό κοσσυφοπεδίτικο λόμπυ στις ΗΠΑ σηματοδότησε μια νέα εποχή αμερικανικής επιρροής στην Αλβανία.

Το ισχυρό Δεξιό Δημοκρατικό Κόμμα διαδηλώνει ανοικτά πλέον τα φιλοαμερικανικά του αισθήματα και τις σχέσεις του με τις ΗΠΑ. Είναι κοινό μυστικό στην Αλβανία ότι η στρατηγικής σημασίας αλβανική νήσος Σαζάν είναι θέμα χρόνου να παραχωρηθεί στους Αμερικανούς για στρατιωτική βάση, εφ' όσον επικρατήσουν οι Δεξιοί Δημοκρα-

τικοί. Οι έρευνες για ανεύρεση νέων πηγών πετρελαίου έχουν ήδη ανατεθεί σε αμερικανικές εταιρείες.

Πολιτικά ενδιαφέρον και κρίσιμο για την Ελλάδα θέμα είναι το συμβάν κατά την επίσκεψη Baker στα Τίρανα όπου ενώ δεν είχε καμία επαφή με το κυβερνών κόμμα, αντίθετα συναντήθηκε μόνο με τον πρόεδρο του Δεξιού Δημοκρατικού Κόμματος Σαλί Μπερίσια. Βεβαίως τούτο δεν θα είχε ιδιαίτερη αξία αν η συνάντηση δεν πραγματοποιείτο στο κεντρικό τζαμί των Τιράνων και τούτο με προφανή στόχο να υποδηλωθεί ο μουσουλμανικός χαρακτήρας της Αλβανίας, ώστε να διευκολυνθεί η τουρκική επιρροή στη χώρα αυτή.

Ως τελική εκτίμηση με βάση τα παραπάνω μπορούμε να καταλήξουμε ότι η αμερικανική πολιτική επέλεξε την Αλβανία και τη Βουλγαρία ως βασικά ορμητήρια για την πολιτική της επιρροή στα Βαλκάνια, γεγονός που θα διαφανεί κυρίως μετά την πολιτική σταθεροποίηση στην Αλβανία και σ' όλη τη Βαλκανική Χερσόνησο.

Ο ελεγχόμενος από τις Ηνωμένες Πολιτείες άξονας Πρίστινας - Τιράνων - Σκοπίων - Σόφιας - Άγκυρας αποτελεί στρατηγικό στόχο της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής νότια στα Βαλκάνια, στη διαμόρφωση του οποίου σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει και η μέσω του μουσουλμανισμού πολιτική επιρροή της Τουρκίας στις χώρες αυτές.

4) Οι εσωτερικές εξελίξεις στην Αλβανία

Η πολιτική σύγχυση, ο διαρρηγμένος κοινωνικός ιστός, η οικονομική αποδιοργάνωση και ο εθνικιστικός δυναμισμός είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της Αλβανίας σήμερα.

Η αναζήτηση της νέας πολιτικής και κοινωνικής ισορροπίας στη χώρα αυτή, παρουσιάζει όλα τα κλασικά χαρακτηριστικά των κοινωνιών που από το απολυταρχικό και συγκεντρωτικό κράτος, μετασχηματίζονται βαθμιαία σε ανοικτή πολυκεντρική κοινωνία. Η συνεχιζόμενη αποδιάρθρωση του παλαιού status, βεβαίως, απελευθερώνει νέες πολιτικές δυνάμεις, ταυτόχρονα, όμως, οι Αλβανοί αισθάνονται περισσότερο ανασφαλείς κάτω από το βάρος υπαρκτών αναγκών, επιβίωσης (οικονομικών και εθνικών) και άρα εύλωτοι σε πολιτικές επιρροές και οικονομικές εξαρτήσεις προστατευτικού χαρακτήρα άλλων τρίτων χωρών. Το πλούσιο υπέδαφος της Αλβανίας σε χρώμιο (δεύτερη στον κόσμο), πετρέλαιο, νικέλιο, βωξίτη, καθώς και τα εκατοντάδες χιλιόμετρα ακτών πρόσφορα για τουριστική ανάπτυξη σε συνδυασμό όλα αυτά με την άκρως σημαντική γεωπολιτική της θέση στο χώρο της Αδριατικής, αλλά και των Βαλκανίων, την καθιστούν χώρα ελκυστική για πολιτική, θρησκευτική, οικονομική διείσδυση από διάφορες δυτικές δυνάμεις.

Στο σημείο αυτό θεωρώ χρήσιμο να παρατεθούν μερικά στατιστικά στοιχεία πληθυσμικών και οικονομικών δεδομένων στην Αλβανία για τη συναγωγή καλύτερου αποτελέσματος.

Σύμφωνα με την απογραφή του 1987 ο πληθυσμός των μεγαλύτερων αλβανικών πόλεων είναι:

Τίρανα	225.700 κάτοικοι
Δυρράχιο	78.700 »
Ελμαδίν	78.300 »
Σκόδρα	76.300 »
Μπεράτι	40.500 »
Φιέρι	40.300 »
Αυλώνα	67.600 »

Αργυρόκαστρο.....	26.400 κάτοικοι
Κορυτσά.....	61.500 »
Αγ. Σαράντα.....	14.000 »
Πόγραδετς.....	15.800 »

Ο συνολικός πληθυσμός της χώρας ανερχόταν το 1988 σε 3.149.000 κατοίκους.

Το 1988 η γεννητικότητα ανερχόταν στο 25,9 τοις χιλίοις ενώ η θνησιμότητα στα 5,6⁰/∞. Το 1982 η παιδική θνησιμότητα έφτανε στα 44,00⁰/∞.

Γλώσσα

Οι Αλβανοί διαιρούνται σε 2 κύριες ομάδες γλωσσικές. Τους γκέγκηδες και τους τόσκηδες, αντίστοιχα βόρεια και νότια του ποταμού Σκούμπη. Η τόσκινη είναι η εθνική γλώσσα.

Οικονομικές πηγές

Γεωργία: Καλλιεργούνται 590.000 εκτάρια, 20,5% της συνολικής επιφάνειας της Αλβανίας. 13,8% είναι λιβάδια και βοσκοτόπια 36,4% είναι δάση. Το 4,2% είναι δεντροφύτευση. Το υπόλοιπο έδαφος είναι ακαλλιέργητο. Από τα δημητριακά κυρίως καλλιεργούνται στο μεγαλύτερο μέρος της Αλβανίας το σιτάρι και το καλαμπόκι. Σε μικρότερη έκταση, ρύζι και σίκαλη, βρώμη, κριθή. Υπάρχει σημαντική καλλιέργεια ελιάς. Το 1988 συγκεντρώθηκαν 40.000 καντάρια λαδιού που εξήχθησαν στο εξωτερικό. Τα αμπέλια σχεδόν αποκλειστικά καλλιεργούνται για την παραγωγή κρασιού. Από τα εσπεριδοειδή κυρίως καλλιεργούνται πορτοκάλια. Καλλιεργούνται επίσης ζαχαρότευτλα. Καλλιεργείται ηλιόσπορος, καπνός, βαμβάκι, πατάτες, ξερά φασόλια, ντομάτες, μήλα, δαμάσκηνα. Τέλος μια πολύτιμη πηγή εσόδων θεωρούνται τα δάση. Η ξυλεία ανερχόταν στα 2.330.000 κ.μ. το 1987.

Κτηνοτροφία: Το 1988, 672.000 βοοειδή, 2.000 ταύροι, πρόβατα 1.432.000, χοίροι 979.000, γαϊδούρια 52.000, μουλάρια 22.000, πτηνά 6.000.000. Σημαντική επίσης είναι η παραγωγή μαλλιού που ανήλθε σε 2.100 τόνους το 1988.

Αλιεία: Η αλιεία αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια. Το 1987 η παραγωγή ήταν 12.468 τόνοι. Η λίμνη της Σκόδρας είναι ονομαστή για ένα είδος σαρδέλας.

Ορυκτός πλούτος: Την πρωτεύουσα θέση κατέχει το πετρέλαιο 3.000.000 τόνοι το 1987. Η κυριότερη περιοχή εξόρυξής του το Πάτος. Διυλιστήρια υπάρχουν στο Cerrik και Balsi. Κυρίως εξάγεται πίσσα στη Σελενίτσα, που μεταφέρεται σιδηροδρομικώς στο λιμένα της Αυλώνας. Έχει πολύ μεγάλη παραγωγή χρωμίου, 237.000 τον. οξειδίου του χρωμίου (1985) και σιδηροπυρίτη. Η παραγωγή χρωμίου ήταν το 1987 15.000 τόνοι. Επίσης έχουν παραγωγή νικελίου 10.500 τον., λιγνίτη 2.300.000 τον. Φυσικό αέριο 440.000.000 κ.μ.

Ηλεκτρική ενέργεια: Παρήχθη 3.840 εκατομμύρια κιλοβατώρας το 1987 εκ των οποίων οι 3.400.000.000 υδροηλεκτρική.

Βιομηχανία: Κλωστοϋφαντουργία στο Μπεράτι, Σκόδρα, Αργυρόκαστρο, Κορυτσά και Τίρανα. Εργοστάσια παραγωγής πίαςας, ζαχάρεως και εργοστάσια παραγωγής μαρμελάδας στο Ελμπασάν, Πόγραδετς, Σκόδρα. Εργοστάσια επεξεργασίας ξύλου (Σκόδρα, Ελμπασάν), τσιμέντου στα Τίρανα, Σκόδρα, Αυλώνα 853.000 τον. τσιμέντου το 1986. Εργοστάσια μπίρας, αντικειμένων καουτσούκ (Δυρράχιο). Εργοστάσια καπνού στη Σκόδρα, Δυρράχιο,

Ελμπασάν, Αργυρόκαστρο (6.300 εκατ. τσιγάρων το 1987).

Εμπόριο: (1981 - 1985) σε εκατ. δολ.

Εισαγωγές: 286,5 - 373,5 - 293,7 - 264,0 - 274,3.

Εξαγωγές: 359,7 - 350,7 - 301,7 - 283,5 - 252,4.

Εξαγωγές το 1985: καύσιμα, ορυκτά και μέταλλα 97,4 εκατ. δολ., προϊόντα διατροφής 22,3 εκατ. δολ., χημικά προϊόντα 7,3 εκατ. δολ., καπνός και ποτά 14,9 εκατ. δολ. Πρώτη χώρα που γίνονταν εξαγωγές το 1985 η Γιουγκοσλαβία. Ακολουθεί η Τσεχοσλοβακία, Ρουμανία, Ιταλία - Γαλλία, Γερμανία, Βουλγαρία, Ουγγαρία και τέλος η Ελλάδα πάντα τελευταία.

Συγκοινωνίες: Εμπορική Ναυτιλία: 20 καράβια με φορτίο 56.133 τον. (1988). Σημαντικότερα λιμάνια Δυρράχιο, Αυλώνα, Αγ. Σαράντα. Σιδηρόδρομοι 509 Km. Οχήματα 14.700 το 1970 εκ των οποίων 3.500 καρότσες με ζώα. Δρόμοι 16.700 Km (1988). Αεροδρόμιο στα Τίρανα. Ενώ την ίδια περίοδο υπήρχαν: Νοσοκομεία κέντρα υγείας και ιατρεία 763. Ταχυδρομεία 17.600 (1983). Ραδιόφωνα 493.000, τηλεοράσεις 232.000 (1985). Αγροτικός πληθυσμός 53,7% το 1985. Ενεργός πληθυσμός 1.483.000, εκ των οποίων το 49,8% ασχολείται με τη γεωργία.

Οι πολιτικές δυνάμεις στην Αλβανία σήμερα

Η ρευστή πολιτική κατάσταση στην Αλβανία και το μικρό χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο λειτουργεί καθεστώς δημοκρατίας δεν διασφαλίζουν απολύτως σταθερές αξιολογήσεις των κομμάτων στη χώρα αυτή. Το βέβαιο είναι ότι απελευθερώνονται νέες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις και πιστεύω ότι μετά τις επόμενες εκλογές, που το αργότερο θα διεξαχθούν μέχρι την άνοιξη, θα αρχίσει να ξεκαθαρίζει η κατάσταση και θα σταθεροποιηθούν κάποιες πολιτικές ισορροπίες στη χώρα αυτή. Μέσα σε συνθήκες πλήρους αποδιοργάνωσης του κράτους και της κοινωνίας τα σημερινά αλβανικά κόμματα προσπαθούν να συγκροτηθούν οργανωτικά και να δώσουν το ιδεολογικό τους στίγμα. Περισσότερο ίσως από κάθε άλλη χώρα της Ανατολικής Ευρώπης τα αλβανικά κόμματα έχουν ανάγκη συμπαράστασης και βοήθειας ώστε και ο ευρωπαϊκός τους προσανατολισμός να ενισχυθεί και να συμβάλουν ως θεσμός στην κατοχύρωση της δημοκρατίας στη χώρα αυτή.

Μέχρι στιγμής στην Αλβανία αξιολογή παρουσία και δράση έχουν οι εξής πολιτικές δυνάμεις:

1) Σοσιαλιστικό Κόμμα

Ιδρύθηκε το 1941 με την επωνυμία Κομμουνιστικό Κόμμα Αλβανίας. Ιδρυτής του ο Εμβέρ Χότζα. Το 1948 (1ο Συνέδριο) αλλάζει την επωνυμία σε «Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας». Τον Ιούνιο 1991 μετονομάστηκε σε «Σοσιαλιστικό Κόμμα Αλβανίας». Έχει την κλασική διάρθρωση των παρεμφερών κομμάτων, Πολιτικό Γραφείο, Γραμματεία της Κεντρικής Επιτροπής και Κεντρική Επιτροπή. Επίσημο όργανο της Κ.Ε. του Σοσιαλιστικού Κόμματος είναι η εφημερίδα *Zeri I Popullit*. Πρόεδρος του κόμματος ο Φάτος Νάνο, πρώην πρωθυπουργός, καθηγητής Πανεπιστημίου (οικονομολόγος), πρώην υποδιευθυντής του Ινστιτούτου Μαρξιστικών Μελετών Αλβανίας. Προέρχεται από χριστιανική ορθόδοξη το θρήσκευμα οικογένεια και είναι ηλικίας 40 ετών. Γραμματέας της Κ.Ε.: Σπύρο Ντέντε, συγγραφέας, αξιωματούχος, του πρώην καθεστώτος.

Στο Σοσιαλιστικό Κόμμα λειτουργούν δύο τάσεις:

α) Του Φάτος Νάνο, με φιλελεύθερες τάσεις και σαφή ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Υποστηρίζεται από διανοούμενους που έχουν σπουδάσει στη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη. Είναι ιδιαίτερα έξυπνος, ευέλικτος και μορφωμένος. Η νέα από το Φάτος Νάνο ηγετική ομάδα προσπαθεί, να απεγκλωβιστεί από τους σκληροπυρηνικούς «ενβεριστές», οι οποίοι εξακολουθούν να διατηρούν ερείσματα στο κόμμα αυτό. Η νέα ηγεσία επιδίωξε να οδηγήσει τους «ενβεριστές» να συμπιέζουν δικό τους πολιτικό σχήμα, γεγονός που ήδη επέτυχαν με την ίδρυση απ' αυτούς Κομμουνιστικού Κόμματος, ώστε οι ίδιοι να διαμορφώσουν το νέο αξιόπιστο και σύγχρονο σοσιαλιστικό τους κόμμα και έτσι να διατηρήσουν την επιρροή τους στον αλβανικό λαό.

β) Η τάση των συντηρητικών («ενβεριστών») με κύριο στόχο τη διαφύλαξη του status. Αποδέχεται μεταρρυθμίσεις μέχρι του σημείου που δεν ανατρέπεται πλήρως η γραμμή Χότζα. Υποστηρίζεται κυρίως από παλαιμάχους εθνικιστές και ένα μικρό αριθμό διανοουμένων. Έχουν ακόμη κάποια ερείσματα στο στρατό και την «Σιγκουρίμ». Η επιρροή τους στον αλβανικό λαό φθίνει συνεχώς, ιδιαίτερα μετά τις επικαλούμενες σε βάρος της χήρας Χότζα κατηγορίες καθώς και σ' άλλους πρώην αξιωματούχους.

2) Δημοκρατικό Κόμμα

Είναι το πρώτο κόμμα της αντιπολίτευσης σε πολιτική δύναμη και επιρροή. Ιδρύθηκε στα τέλη του περασμένου χρόνου στην Αλβανία μετά το δημοκρατικό άνοιγμα στη χώρα αυτή από τους Σάλι Μπερίσια και Γκράμμος Πάσχο. Εκδίδει εφημερίδα με τον τίτλο «Δημοκρατική Αναγέννηση». Στις εκλογές του Μαρτίου συσπείρωσε ανεξάρτητα από ιδεολογία όλους τους αντετιθέμενους στο πρώην κομμουνιστικό καθεστώς, αφού ήταν σχεδόν το μόνο αντιπολιτευόμενο κόμμα.

Είναι συντηρητικό (δεξιό) κόμμα και έχει αναπτύξει στενότερες σχέσεις με το ελληνικό κόμμα «Νέα Δημοκρατία» καθώς και με όλα τα συντηρητικά κόμματα της Ευρώπης. Κατατρέχεται από ανομοιογένεια αντιλήψεων και διαφορών κυρίως ως προς τον προσανατολισμό της Αλβανίας (φιλοαμερικανοί - φιλοευρωπαίοι - εθνικιστές), αλλά πάντως και αυτοί με πολλές συγχύσεις μια και η ρευστότητα στα Βαλκάνια καθώς και οι ξένες επιρροές στη χώρα αυτή όπως Ιταλίας, Τουρκίας, ΗΠΑ κ.λπ. τους εμποδίζουν στη διαμόρφωση σταθερών θέσεων και προσανατολισμού.

Ηγέτες:

1. Σάλι Μπερίσια, μουσουλμάνος, καθηγητής της Ιατρικής έχει στενές σχέσεις με τους Κοσσοβάρους και το κοσσυφοπεδίτικο λόμπι στις ΗΠΑ (πρόεδρος του κόμματος). 2. Γκράμμος Πάσχο, χριστιανός ορθόδοξος, καθηγητής οικονομίας. Αντιπρόεδρος στην Κυβέρνηση Εθνικής Σταθερότητας. 3. Ι. Σελαμέ, νεότατος, ανερχόμενη δύναμη. 4. Αρμπέν Ιμάμι, καθηγητής Καλών Τεχνών. 5. Φροκ Τσιούπι, καθολικός, δημοσιογράφος. 6. Ναπολέων Ρόσσι, ελληνικής καταγωγής, μειονοτικός, δημοσιογράφος. 7. Έντι Ράμαν, βλάχικης καταγωγής, γλύπτης. 8. Νεριτάν Τσέκα, αρχαιολόγος (φιλογερμανικών τάσεων).

Το Δ.Κ. συγκέντρωσε στις εκλογές του 1991 όλες τις αντιπολιτευόμενες δυνάμεις επειδή ήταν το μόνο αντιπολιτευόμενο κόμμα. Σήμερα, ενώ καταβάλλει κάθε προσπάθεια για τη διεύρυνση των γραμμών του, δεν προβλέπεται κάποια θεαματική αύξηση των ψηφοφόρων του, λόγω, εκτός των άλλων παραγόντων (εσωκομματικές αντιθέσεις, άστοχες δηλώσεις ηγετών του) και της ίδρυσης νέων δυναμικών πολιτικών κομμάτων και της διαρροής προς αυτά αξιολογών στελεχών.

3) Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Αλβανίας

Ιδρύθηκε το Μάιο του 1991, μετά τις πρώτες εκλογές του Μαρτίου '91.

Πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος είναι ο Σκέντερ Γκινούσι, καθηγητής Πανεπιστημίου (μαθηματικός), με σπουδές και ντοκτορά στο Παρίσι, ετών 42. Κατάγεται από οικογένεια στρατιωτικών. Διετέλεσε υπουργός Παιδείας και πρύτανης στο Πανεπιστήμιο των Τιράνων. Ο Σκ. Γκινούσι θεωρείται ο αρχιτέκτονας της πολιτικής λύσης για τη δημιουργία της Κυβέρνησης Εθνικής Σταθερότητας τον Ιούνιο 91 στην οποία το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα συμμετείχε με τέσσερις υπουργούς και υφυπουργούς. Θεωρείται από πολλούς παρατηρητές λόγω του προσωπικού του κύρους, ότι θα διαδραματίσει ρόλο στις εξελίξεις της Αλβανίας.

Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα στελεχώθηκε κυρίως από τους διανοούμενους της αλβανικής κοινωνίας (καθηγητές Πανεπιστημίου, τεχνοκράτες κ.λπ.) και τώρα βρίσκεται στο στάδιο της περιφερειακής του οργάνωσης. Ο Τεοντόρ Λιάτσο, συγγραφέας και ο Πασκάλ Μίλο, κοσμήτορας του Πανεπιστημίου των Τιράνων είναι από τις σημαντικότερες ηγετικές προσωπικότητες. Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα διακηρύσσει με κάθε τρόπο την ταύτισή του με τις ιδεολογικές αρχές της Ευρωπαϊκής Σοσιαλδημοκρατίας και τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Αλβανίας. Επιδιώκει την ένταξή του στη «Σοσιαλιστική Διεθνή». Όπως όλα τα αλβανικά κόμματα έτσι και το Σοσιαλδημοκρατικό διαπνέεται από έντονο αντισερβισμό, κυρίως λόγω του Κόσσοβο.

4) Ρεπουμπλικανικό Κόμμα

Είναι μάλλον ιταλικής επιρροής κεντροδεξιό κόμμα και έλαβε μικρό ποσοστό ψήφων στις τελευταίες εκλογές του Μαρτίου '91. Αντίθετα με τις ηγεσίες των άλλων κομμάτων οι δύο ηγέτες των κ.κ. Σαμπρί Γκόντο (πρόεδρος) και Ε. Γκαμπέτα είναι σχετικά μεγάλης ηλικίας, πλην όμως λόγω του προσωπικού τους κύρους ασκούν σημαντική επιρροή στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας τους.

5) Η ελληνική οργάνωση «Ομόνοια»

Ιδρύθηκε παραμονές των εκλογών του Μαρτίου '91, έλαβε μέρος στις πρώτες εκλογές του Μαρτίου '91 και εξέλεξε πέντε βουλευτές στις μειονοτικές περιοχές. Η συμβολή της στην διατήρηση της εθνικής συνείδησης των ελληνικών μειονοτήτων καθώς και η κατοχύρωση των αναφαίρετων δικαιωμάτων της μειονότητας σε θέματα ισοπολιτείας, παιδείας και ανάπτυξης είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Πρώτος προσωρινός πρόεδρος ο Ανδρέας Ζαρμπαλάς, δημοσιογράφος. Η Ομόνοια έχει περιφερειακές οργανώσεις σ' όλο το χώρο όπου ζει η ελληνική μειονότητα και επεκτείνεται συνεχώς εκτός από τα Τίρανα και σ' άλλες πόλεις της Αλβανίας όπου ζει ελληνικός πληθυσμός. Η έντονα αρνητική αντιμετώπιση από αλβανικής πλευράς της δράσης της ως εθνικής πολιτικής δύναμης δημιουργεί προβληματισμούς ως προς τον τρόπο παρουσίας της στην αλβανική πολιτική πραγματικότητα.

5) Τα αιτήματα στην Αλβανία σήμερα

Στη φάση αυτής της αβεβαιότητας και ρευστότητας, οι νέες πολιτικές δυνάμεις, κυρίως εκείνες με ευρωπαϊκή κουλτούρα στην Αλβανία και ανεξάρτητα από τις κομματικές και ιδεολογικές εντάξεις τους, προβάλλουν τα φανερά αιτήματα της νέας αλβανικής πραγματικότητας ως εξής:

1. Η ανάγκη εκδημοκρατισμού της Αλβανίας.
2. Η μετάβαση με γρήγορους ρυθμούς στην οικονομία της αγοράς.
3. Η ανάγκη ανάπτυξης σχέσεων εμπιστοσύνης με όλα τα γειτονικά κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδος, χωρίς εκατέρωθεν σωβινισμούς.
4. Η προάσπιση της Αλβανίας από τις απόπειρες οικονομικής εκμετάλλευσης από ξένες χώρες λόγω της υφισταμένης πολιτικής και οικονομικής αποδιάρθρωσής της.
5. Η οικονομική βοήθεια της Αλβανίας για την έξοδο από τη σημερινή κρίση απ' όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και την Κοινότητα.
6. Η καθιέρωση και λειτουργία ενός νέου Συντάγματος που να κατοχυρώνει τη δημοκρατική προοπτική στην Αλβανία.
7. Ο τελικός στόχος η ένταξη της Αλβανίας στην ΕΟΚ.

6) Οι ελληνοαλβανικές σχέσεις σήμερα. Η ελληνική πολιτική απέναντι στην Αλβανία

Υπό το πρίσμα των παραπάνω διαπιστώσεων και δεδομένων, η ανάγκη για μια νέα πολιτική σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες, προβάλλει επιτακτικά και απαλλαγμένη από τα ιδεολογήματα και τις προκαταλήψεις του παρελθόντος. Ως στόχοι και αρχές μιας νέας πολιτικής μπορούν να θεωρηθούν:

1. Στήριξη της πορείας εκδημοκρατισμού της Αλβανίας.
2. Στήριξη των δυνάμεων εκείνων της Αλβανίας που προωθούν τον ευρωπαϊκό της προσανατολισμό.
3. Ανάπτυξη ουσιαστικών σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στις δύο χώρες και προώθηση συνεργασίας στο οικονομικό - πολιτικό πεδίο στο ανώτατο δυνατό σημείο.
4. Ο αμοιβαίος σεβασμός των συνόρων ανάμεσα στις δύο χώρες.
5. Η ενθάρρυνση επενδύσεων στην Αλβανία σε τομείς που ενδιαφέρουν την ελληνική οικονομία, όπως εμπόριο, διασυνοριακό εμπόριο, μεταποιητικές επιχειρήσεις, τουρισμός, γεωργία, αλιεία, κτηνοτροφία κ.λπ. Και ιδιαίτερα, στις μειονοτικές περιοχές για τη στήριξη του εκεί ελληνικού στοιχείου.
6. Ανάπτυξη πολιτιστικών και επιμορφωτικών σχέσεων και ανταλλαγών ανάμεσα στις δύο χώρες, ιδιαίτερα δε σε ό,τι αφορά στην ανάδειξη των ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων και αξιών της ελληνικής μειονότητας.
7. Πρωτοβουλίες της χώρας μας ως μέλους της ΕΟΚ για την προώθηση προγραμμάτων ανάπτυξης και οικονομικής βοήθειας στην Αλβανία.
8. Η προστασία των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας σύμφωνα με τις αναγνωρισμένες αρχές του Διεθνούς Δικαίου. Οι παραπάνω αρχές και επιδιώξεις της εξωτερικής μας πολιτικής στις ελληνοαλβανικές σχέσεις τελούν υπό τις παρακάτω δύο απαραίτητες προϋποθέσεις και όρους.

α) Ότι η Αλβανία δεν θα συμμετάσχει ή συμπλεύσει σε πρωτοβουλίες και ενέργειες της Τουρκίας, κυρίως στο χώρο της Βαλκανικής σε βάρος του Ελληνισμού και των ελληνικών συμφερόντων.

β) Ότι η Αλβανία δεν θα εγείρει σε βάρος της χώρας μας ανύπαρκτα μειονοτικά θέματα (π.χ. Τσαμουριά).

Οι αρχές αυτές και οι στόχοι με την τήρηση των παραπάνω προϋποθέσεων, θα συμβάλουν αποφασιστικά αφ' ενός μεν σε μια συμφέρουσα για τις δύο χώρες και ιδιαίτερα για την Ελλάδα μόνιμη συνεργασία και αφ' ετέρου σε σχέση με τις εξελίξεις και τις διαπλοκές στο χώρο της Βαλκανικής, δημιουργεί ένα σημαντικό έρεισμα προστασίας του Ελληνισμού, προώθηση των ελληνικών συμφερόντων, καθώς και ένα στοιχείο σταθεροποιητικού παράγοντα στην ευαίσθητη αυτή περιοχή.

Η σημερινή όμως πολιτική της Ελλάδος απέναντι στην Αλβανία φοβούμαι ότι δεν περιλαμβάνει, δυστυχώς, σχεδόν τίποτε από τις παραπάνω αρχές και στόχους και κυρίως αυτό που τη χαρακτηρίζει είναι:

α) Έλλειψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών για εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης και συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες.

β) Συνεχιζόμενες ενέργειες που επιτείνουν το κλίμα καχυποψίας των Αλβανών απέναντι στη χώρα μας.

γ) Καμιά πρωτοβουλία για προώθηση φιλελληνικών ερεισμάτων στην Αλβανία, αντίθετα σημειώνεται παρέμβαση στις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις στην Αλβανία με την επιλεκτική στήριξη συγκεκριμένου κόμματος και μάλιστα, σε αντίθεση με την πολιτική οργάνωση «Ομόνοια» της ελληνικής μειονότητας.

δ) Σχεδόν καμιά πολιτική και πρωτοβουλία για την οικονομική συνεργασία των δύο χωρών και κυρίως την οικονομική και γενικότερη στήριξη της ελληνικής μειονότητας.

Είναι φανερό ότι η σημερινή ελληνική πολιτική κυβέρνηση στερείται των δυνατότητων εκείνων να προωθήσει μια αποτελεσματική πολιτική σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στις δύο χώρες, κυρίως, διότι δεν μπορεί να απαλλαγεί από το σωβινιστικό σύνδρομο του «βορειοηπειρωτισμού», γεγονός που με τον πιο σκληρό τρόπο, επί 45 περίπου χρόνια πλήρωσε η εγκαταλελειμμένη καθαρόαιμη ελληνική μειονότητα της Αλβανίας.

Ένα άλλο σημείο αδυναμίας και αυτοπεριορισμού του κυβερνώντος κόμματος για συγκρότηση στρατηγικής αντιμετώπισης του Αλβανικού μέσα στο γενικότερο βαλκανικό γίνεσθαι, είναι το γεγονός ότι δεν μπορεί να απαλλαγεί από τη λογική της ενιαίας πολιτικής δράσης και παρέμβασης της ένωσης των συντηρητικών κομμάτων της Ευρώπης στο πολιτικό σκηνικό των αναβιούμενων πολιτικών δημοκρατιών της Βαλκανικής.

Τα δύο σημεία τριβής

Το Βορειοηπειρωτικό θέμα καθώς και το συμψηφιστικά προβαλλόμενο από τους Αλβανούς ανύπαρκτο «σάμικο» είναι τα δύο σημεία τριβής που δηλητηριάζουν ή εμποδίζουν την ανάπτυξη ουσιαστικών σχέσεων ειλικρινούς φιλίας και εμπιστοσύνης ανάμεσα στις δύο χώρες.

Μια μικρή παρουσίαση των δύο αυτών θεμάτων, τη θεωρώ επιβεβλημένη για την κατανόηση αφ' ενός μεν της αδιέξοδης και επικίνδυνης σημερινής πολιτικής θεώρησης του θέματος αυτού και αφ' ετέρου για την κατανόηση της αναγκαιότητας μιας νέας πολιτικής, σύμφωνα με τις παραπάνω προδιαγραφείσες αρχές.

1. Βορειοηπειρωτικό θέμα

Η ελληνική εξωτερική πολιτική επιβάλλεται να επαναπροσδιορίσει το περιεχόμενο του Βορειοηπειρωτικού θέματος στα σημερινά δεδομένα και να προσαρμόσει το ενδιαφέρον της στις σημερινές διαστάσεις του χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει καμιά παραίτηση από τα εθνικά συμφέροντα.

Μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας υπάρχει το πρόβλημα της Βορείου Ηπείρου, το οποίο είναι γέννημα της εποχής της κατάρρευσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Ανατολικό ζήτημα - μεγαλοϊδεατισμός). Την εποχή εκείνη, πράγματι, το αλβανικό ορθόδοξο στοιχείο των περιοχών της Νότιας Αλβανίας, καθώς και το βλάχικο ορθόδοξο στοιχείο της περιοχής Κορυτσάς, λόγω της μεγάλης επιρροής της ορθοδοξίας δεν κυριαρχείτο από αισθήματα αλβανικής εθνικής συνείδησης και αισθάνονταν και πολιτισμικά και εθνικά περισσότερο Έλληνες παρά Αλβανοί, πολύ δε περισσότερο αφού μιλούσαν και την ελληνική γλώσσα.

Την εποχή εκείνη ο αλβανικός εθνικισμός ήταν ανεπτυγμένος μόνο στο μουσουλμανικό στοιχείο και ελάχιστα στους καθολικούς, καθώς επίσης και στην ορθόδοξη αλβανική παροικία της Κωνσταντινουπόλεως, από την οποία και ανεπήδησαν οι θιασώτες του αλβανικού εθνικισμού της εποχής εκείνης Κ. Χριστοφορίδης και ο επίσκοπος Φαν Νόλι, μετέπειτα πρωθυπουργός και μεταφραστής των Ευαγγελίων από την ελληνική στην αλβανική γλώσσα. Συνεπώς, οι εθνικές επιδιώξεις της χώρας μας πολύ ορθά εστόχευαν στην ενσωμάτωση και αυτού του ορθόδοξου στοιχείου με ελληνική συνείδηση έστω και αν φυλετικά δεν εθεωρούντο καθαρά αιμοί Έλληνες, όπως εκείνοι της σημερινής μειονότητας των περιοχών Αργυροκάστρου, Δρόπολης και Αγίων Σαράντα. Δυστυχώς, όμως από το 1912 και, κυρίως από το 1944 και μετά, οι Αλβανοί ορθόδοξοι με την ελληνική παιδεία και γλώσσα περιορίστηκαν, φαίνεται δε ο,τι αφομοιώθηκαν από τον αλβανικό εθνικισμό.

Ίδια περίπου πορεία υπάρχει και για τους βλάχικης καταγωγής ορθόδοξους της Κορυτσάς, σε ηπιώτερη, πάντως μορφή. Σχετικά με το βλάχικο στοιχείο, είναι χαρακτηριστικές οι αναφορές του Ευάγγελου Αβέρωφ από το 1945.

Η δραματική για τα ελληνικά συμφέροντα μεταβολή των συνθηκών στη Βόρειο Ήπειρο, φοβούμαι ότι δεν έγινε αντιληπτή από τη χώρα μας καθ' όλη τη διαδρομή από το 1912 και μετά και, δυστυχώς, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πολλοί ακόμη το Βορειοηπειρωτικό με τα δεδομένα και τη λογική της εποχής εκείνης. Για 45 και πλέον χρόνια ο καθαρόαιμος Ελληνισμός, που διασώθηκε στην Αλβανία, ξεκομμένος κυριολεκτικά από τον εθνικό κορμό, έδινε σε πείσμα των καιρών τη δική του μάχη επιβίωσης. Την ίδια στιγμή που οι εκάστοτε πολιτικές κυβερνήσεις της Ελλάδος, μπλεγμένες στον επαρχιωτικό μεγαλοϊδεατισμό τους και τα εσωτερικά προβλήματα, στη διαμάχη εάν πρέπει να προβούν στην άρση του εμπολέμου ή όχι, από ελάχιστα έως καθόλου ενδιαφέρθηκαν για τις συνέπειες των επιλογών τους πάνω σ' αυτό το κομμάτι του Ελληνισμού.

Ευρισκόμενο όχι απλά στα σύνορα δύο εμπολέμων μέχρι προσφάτως κρατών, αλλά και στα σύνορα μεταξύ δύο συνασπισμών (ΝΑΤΟ, Σ.Βαρσοβίας), δύο Εκκλησιών, δύο πολιτισμών, το ζωντανό αυτό κομμάτι του έθνους μας υπήρξε βαρόμετρο των εξελίξεων, αφού μετρούσε τους δικούς του παλμούς με τους παλμούς των ποικίλων διαπαράταξιακών σχέσεων, διαπιστώνοντας με θλίψη την ανικανότητα της Ελλάδος να του προσφέρει πέρα από τα χριστουγεννιάτικα χαιρετίσματα και κάτι πιο απτό.

Αυτό είχε και μια άλλη αρνητική παρενέργεια. Η απόλυτη ταύτιση του «Βορειοηπειρωτικού» και του «μειονοτικού» οδήγησε και σε μια πολιτική σκληρής καταπίεσης της

ελληνικής μειονότητας τις τελευταίες δεκαετίες από τον αλβανικό εθνικισμό, που αντιδρούσε, εκτός των άλλων και στον χωρίς στόχους και πολιτική ανεργμάντιστο ελληνικό σωβινισμό.

Τις συνέπειες αυτής της εθνικής άγνοιας και απραξίας, πλήρωσε ακριβά η ελληνική μειονότητα, γιατί εκτός από τη φτώχεια και την ανελευθερία, πρέπει να αναζητήσουμε στο κύμα της προσφυγιάς που με τόση αφέλεια πυροδότησε και η Ελλάδα και τους παραπάνω πραγματικούς και ουσιαστικούς λόγους.

Η διάκριση ότι άλλο θέμα είναι το «Βορειοηπειρωτικό» και άλλο το «μειονοτικό» (Η ελληνική μειονότητα) αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την αποτελεσματικότερη προώθηση και προάσπιση των εθνικών μας συμφερόντων.

2. Τσάμικο

Για το ανύπαρκτο θέμα της «Τσαμουριάς» που οψίμως εγείρουν οι Αλβανοί ασχοληθήκαμε στο δεύτερο μέρος του βιβλίου. Για πρώτη φορά από το 1946 προβλήθηκε από πλευράς Αλβανίας επίσημα και συνεχίζεται μέχρι σήμερα με αμείωτη ένταση, όταν ο πρωθυπουργός της Ελλάδας επισκέφθηκε τα Τίρανα, αρχές Ιανουαρίου του 1991.

Παρά το γεγονός ότι το θέμα είναι ανύπαρκτο, αφού κανείς από τους επονομαζόμενους «Τσάμηδες» δεν ζει στη Θεσπρωτία, (βλέπε πλήρη στοιχεία στο προηγούμενο άρθρο στο «Τετράδιον», τεύχ. 28) εντούτοις από τις αρχές του έτους ιδρύθηκε στα Τίρανα «Πολιτικός Πατριωτικός σύλλογος Τσαμουριάς».

Λίγες μέρες πριν τις εκλογές του Μαρτίου 91, διοργάνωσαν στα Τίρανα οι «τσάμηδες» συνέδριο, με μεγάλη συμμετοχή, στο οποίο παραβρέθηκαν εκπρόσωποι όλων των κομμάτων. Τα πολιτικά συμπεράσματα και οι αποφάσεις του συνεδρίου ήταν:

1. Η με κάθε τρόπο διεκδίκηση των δικαιωμάτων (ιδιοκτησιών - επανεγκατάσταση στη Θεσπρωτία κ.λπ.) των «τσάμηδων» που ζουν στην Αλβανία.
2. Προσφυγές παραστάσεις, διαβήματα κ.λπ. στους Διεθνείς Οργανισμούς (ΟΗΕ, ΔΑΣΕ κ.λπ.) για την προβολή και κατοχύρωση «δικαιωμάτων» τους.
3. Προώθηση των ενεργειών για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των δήθεν τσάμηδων που «ζουν» στη Θεσπρωτία.
4. Η προώθηση της αντιλήψεως ότι η Τσαμουριά (Θεσπρωτία) είναι εθνικός χώρος της Αλβανίας. Στα πλαίσια αυτά κινούνται σε καθημερινή βάση με επιμονή στους διεθνείς οργανισμούς, τα δε δημοσιεύματα στον αλβανικό Τύπο και οι σχετικές δηλώσεις Αλβανών πολιτικών είναι σχεδόν καθημερινές.

Επίλογος

Το αλβανικό θέμα παρά τις ιδιαιτερότητές του στο επίπεδο των διμερών σχέσεων είναι άμεσα αντιμετωπίσιμο και χωρίς μεγάλα προβλήματα υπό την προϋπόθεση της κατανόησης των σημερινών συνθηκών και δεδομένων που ισχύουν στις δύο χώρες.

Στο επίπεδο, όμως, της γενικότερης προβληματικής για τα Βαλκάνια, ιδιαίτερα δε συνδεδεμένο με την κατάσταση στη Γιουγκοσλαβία και ακόμα ειδικότερα με την προοπτική του Κοσσυφοπεδίου, αποτελεί έναν ορατό κίνδυνο για τον Ελληνισμό και η αντιμετώπισή του απαιτεί λεπτούς και αποφασιστικούς χειρισμούς στα πλαίσια της βαλκανικής μας πολιτικής.